

KOSKE
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

Erityisen tuen tarve

PAKU -palvelupolut kuntoon
Koulutuksellinen työpaja 18.11.19

Marianne Kuorelahti

21.1.2020

-
- Erityisen tuen tarve erillisenä arvioitavana asiana säädettiin 1.4.2015 voimaan tullessa sosiaalihuoltolaissa
 - Erityisen tuen tarve tulee arvioida palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä
 - Asiakkaana jo olevan erityisen tuen tarpeita voi tulla esille vasta myöhemmin tai erityisen tuen tarve voi ilmetä ajoittain → erityisen tuen tarvetta tulee arvioida tällöin aina uudelleen

Sosiaalihuoltolaki velvoittaa huomiomaan erityistä tukea tarvitsevat

(SHL 4§, 6§, 8§, 46§)

- Kun arvioidaan asiakkaan edun toteutumista eri ratkaisujen ja toimintatapojen osalta
- Hyvinvoinnin seuraamisessa ja edistämisessä
- Epäkohtien poistamisessa ja niiden ehkäisemisessä
- Hoitoa ja huolenpitoa turvaavissa päätöksissä

Erityisen tuen tarve sosiaalihuoltolaissa (3§)

- Erityistä tukea tarvitsevilla henkilöllä ja asiakkaalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia **hakea ja saada** tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja
 - kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden
 - päihteiden ongelmakäytön
 - usean yhtäaikaisen tuen tarpeen
 - tai muun vastaavan syyn vuoksi

ja jonka tuen tarve ei liity korkeaan ikään siten kuin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisessa sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetussa laissa säädetään.

-
- Erityistä tukea tarvitsevilla lapsella tarkoitetaan edellä kuvattujen syiden lisäksi lasta, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai joka itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään tai jonka on erityisen tuen tarpeessa
 - ➔ esimerkiksi kotipalvelu ja perhetyön saaminen ei edellytä (enää) lastensuojelun asiakkuutta

Yleisten ja erityisten palveluiden rajapinnoilla

- 2015 voimaan tullut SHL pyrkii turvaamaan edeltävää lakia paremmin niiden asiakkaiden palvelut, jotka eivät ole oikeutettuja erityislainsäädännön palveluihin
- Kun lakia tulkitaan asiakaslähtöisesti ja asiakkaan edun mukaisesti kuten 4§ säädetään, laki antaa mahdollisuuden järjestää tukea ja palveluja oikea-aikaisesti, varhaisessa vaiheessa suhteessa asiakkaan tuen tarpeisiin tarkoituksenmukaisesti - ei diagnoosin pohjalta

SHL 4 § Asiakkaan etu

- Asiakkaan etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimintatavat ja ratkaisut parhaiten turvaavat:
 - 1) asiakkaan ja hänen läheistensä hyvinvoinnin;
 - 2) asiakkaan itsenäisen suoriutumisen ja omatoimisuuden vahvistumisen sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;
 - 3) tarpeisiin nähden oikea-aikaisen, oikeanlaisen ja riittävän tuen;
 - 4) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan;
 - 5) kielellisen, kulttuurisen sekä uskonnollisen taustan huomioimisen;
 - 6) toivomuksia, taipumuksia ja muita valmiuksia vastaavan koulutuksen, väylän työelämään sekä osallisuutta edistävän toiminnan;
 - 7) asiakassuhteen luottamuksellisuuden ja yhteistoiminnan asiakkaan kanssa.
- Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden edun toteutumiseen.

-
- Sosiaalihuoltolakiin kirjattu säännös erityisen tuen tarpeesta voidaan ymmärtää laajennettuna mahdollisuutena järjestää palveluja ja tukea jo ennen kuin henkilön tuen tarve lisääntyy niin, että tarvitaan erityispalveluja kuten laitospuotoista kuntoutuspalvelua tai lastensuojelua

-
- Erityisen tuen tarpeessa oleminen voi tarkoittaa hyvin erilaisia tilanteita ja tuen tarpeita
 - Tärkeää tunnistaa, miten ja missä tilanteissa palvelua tarjotaan tuen tarpeisiin nähden tarkoituksenmukaisesti
 - Laista on tietoisesti jätetty pois tuen tarvetta aiheuttavien tekijöiden ”listaus”, koska listauksilla on tapana muuttua asiaa määrittäviksi kriteereiksi

Toisaalta ja toisaalta - ristiriidat erityisen tuen määrittelyssä

- Toisaalta: ammattilainen tietää ja ymmärtää
- Toisaalta: kaivataan yhtenäistä määritelmää ja kriteeristöä kansalaisten tasaveroisen kohtelun varmistamiseksi
- Huolta siitä, että lakia tulkitaan eri tavoin → mitä tiukemmat taloudelliset resurssit, sitä tiukemmat kriteerit erityisen tuen tarpeen perusteiksi

-
- Se, että lain toimeenpanoon on jätetty tulkinnanvaraava ja painotetaan ammatillista arviointia, voi tahattomasti tuottaa tilanteita, jossa lakia tulkitaan sattumanvaraisesti ja epätasaisesti
 - Tulee kirkastaa se, että termi on tarkoitettu asiakaslähtöisemmän työn tueksi

Omatyöntekijä (SHL 42§)

- Säädettiin 1.4.2015 voimaan tullessa sosiaalihuoltolaissa
- Sosiaalihuollon asiakkaalle on nimettävä omatyöntekijä asiakkuuden ajaksi
- Nimetään palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä
- Erityistä tukea tarvitsevan omatyöntekijän on oltava sosiaalityöntekijä

-
- Omatyöntekijän keskeisin tehtävä on varmistaa, että palvelut järjestetään palvelutarpeen arvioinnin mukaisesti
 - Omatyöntekijän tulee edistää palveluiden toteutumista, toimia vuorovaikutuksessa asiakkaan ja hänen läheistensä kanssa sekä koordinoida palvelukokonaisuutta
 - Tulee tukea asiakasta asiakassuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumista ja tukea asiakkaan omien voimavarojen vahvistumisessa

-
- Omatyöntekijä voi neuvoa ja ohjata asiakasta palvelujen ja tukitoimien hakemisessa ja seurata, miten palvelut ja tukitoimet vaikuttavat ja vastaavat asiakkaan tarpeisiin
 - Lisäksi laissa todetaan, että tuen tarpeesta riippuen omatyöntekijälle voidaan sopia myös muita tehtäviä
 - ”muut tehtävät” jätetään tilannekohtaisesti arvioitavaksi

-
- Lain säätämä tehtävä on tavallaan selkeä, mutta myös väljästi määritelty
 - Käytännön työssä omatyöntekijän rooli ja tehtävät hakevat vielä paikkaansa
 - Asiakkaan on tunnettava omatyöntekijä omatyöntekijäksi, ettei tuki jää vain nimeksi paperiin, vaan on oikeasti läsnä asiakkaan asioissa (Anu Paananen, 2019)

-
- Erityisen tuen tarpeen määritelmä ja omatyöntekijän määritelmä kaipaavat selkeyttämistä
 - Niitä tulee avata ja tutkia yhdessä työntekijöiden, asiakkaiden ja tutkijoiden yhteistyönä